

ISKOLAI PÉNZÜGYEK

Az alábbi interjúkat 1992 őszén készítettük Budapesten, egy általános iskola, egy gimnázium és egy szakképző iskola igazgatójával. Arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen anyagi körülmények között élnek az iskolák, milyen finanszírozási gondokkal küszködnek az iskolák vezetői, és milyen megoldásokat találnak problémáikra. Az iskolák kiválasztásánál az volt a legfontosabb szempont, hogy semmilyen tekintetben ne legyenek különlegesek. Az "átlagos" helyzet bemutatásával a mindennapos gondokra szeretnénk felhívni az oktatáspolitikusok, a finanszírozásért felelősök és a közvélemény figyelmét.

ÁLTALÁNOS ISKOLA

A rendszerváltás előtt minden alapfokú oktatási intézménynek megvolt a maga több éven, évtizeden keresztül kiügyeskedett, kiküszkődött, kizsarlott bértömege. Ezt csak abban az esetben lehetett csökkenteni, vagy esetleg emelni, ha osztálycsoport módosulások történtek. A fenntartási költségek természetesen kifizetésre kerültek, erről legtöbbször az intézmény nem is tudott, mert ez nem futott át a költségvetésen. Ezt a GAMESZ vagy az őt helyettesítő szerv intézte.

A beszerzések mindenkor a fenntartó hatóság kényétől-kedvétől függték, illetve olyan kapcsolatrendszerek függvényében alakultak, amiket nem lehetett intézményesítettnek nevezni. A központilag elhatározott béremeléseket automatikusan megkapta az intézmény. A fenntartó hatóság a tartós béremegtakarítások döntő többségét szintén béremelésre használta fel. A bérből megmaradt tételek egy része adta a jutalmazási összeget, más részéből olyan beszerzéseket eszközöltek, amiket az előző évben pénz hiányában nem tudtak megvalósítani. Ez a rendszer teljesen áttekinthetetlen és ellenőrizhetetlen volt, illetve csak a kisebb tételek váltak ellenőrizhetővé. Maga az egész folyamat átláthatatlan volt és dzsungelszerű.

A rendszerváltás után a helyzet megváltozott. Az érvényben lévő 1985-ös oktatási törvény még kimondja az alapfokú oktatási intézmények ingyenes ellátását, és az 1991. évi költségvetés konkrét állami hozzájárulást határoz meg. A 17. pont értelmében az általános iskolai oktatás támogatása 30.000 forint/fő egy naptári évben. Az általános iskolai fogyatékos gyermekek oktatásának támogatása 56.000 forint/fő/év, és a 31. tételben az alsó és középfokú nemzetiségi, etnikai vagy két anyanyelvű oktatás támogatásának mértéke plusz 14.000 forint/fő. Emellett a fent említett költségvetés az önkormányzatoknak életkori zónák szerint meghatározott összeget juttat a gyermekek számától függően. Ezt az összeget azonban az egészségügyi ellátás nyeli el teljes mértékben.

Iskolám Budapest, XX. kerület, Pestszenterzsébet-Soroksár enyhe fokban értelmi fogyatékos tanulóinak az iskolája. Az állami támogatás tanulónként 56 ezer forint. Ez az 1991. évi költségvetés szerint járó összeg. 1990-ben, amikor beszerzésünk alig volt és lényegében egyetlen jelentős építétszerkezeti munka volt, a melegvíz hálózat korszerűsítése, egy tanuló

107.048 forintba került. Ebbe értelemszerűen nem foglaltatott benne a pedagógusok bérenek 30%-os emelése. Amint a gazdasági mutatók bizonyítják, az állami költségvetés még az 50%-át sem biztosítja a működési feltételeknek. A különbözetet a fenntartó önkormányzatnak kellene fedeznie.

Kerületünkben az igazgató testület az önkormányzat hozzájárulásával létrehozott egy gazdasági ügyekkel foglalkozó igazgatói tanácsot. Ebben van két óvodai igazgató és négy iskolaigazgató, akik teljeskörű tájékoztatást kapnak, illetve jó lenne, ha kapnának, az iskolákra, óvodákra, gyermekintézményekre fordítható összegekről, és az ő meghallgatásuk után döntenek a polgármesteri hivatal vagy a teljeskörű kerületi önkormányzati testület ülésén a beruházásokról, illetve a vásárlásokról és a bérekről. Ez a tanács másfél éve működik, van előnye és hátránya is.

Előnye az, hogy így legalább egy páran teljeskörű betekintést nyerhetnek a tényleges összegekről és a ráfordításokról, hátránya az, ami minden testületnek hátránya, hogy a szentnek is maga felé hajlik a keze, és nyilvánvaló, hogy azok az intézményvezetők, akik a döntéshozatalban aktívan részt vesznek, a saját intézményüket preferálják elsősorban.

A költségvetés, amely fejkvótákban szab meg keretösszegeket a gyermekintézmények működésére, kerületi szinten is körülbelül 50%-át biztosítja az intézményi működési feltételeknek. A hiányzó összegeket az önkormányzatoknak kell biztosítani. A XX. kerületben sok vita eredményeképpen egy olyan költségvetést sikerült a testületnek elfogadnia, ami az alapfeltételeket minimális szinten de mégiscsak biztosítja. Ez mintegy 120 millió forint kiegészítést igényelt az önkormányzattól. Ezt részben a személyi jövedelemadóból és az önkormányzat egyéb saját bevételeiből, ingatlanértékesítésekből és különböző önkormányzati vállalkozásokból lehet fedezni.

A XX. kerületben az így kialakított minimum-költségvetésben elvileg három dolognak van prioritása, illetve három dolognak van 100%-os fedezete. A bérnek, a gyermekélelmezésnek, és az energiának. E három nagy tétel biztosítja a működés technikai-tárgyi feltételeit, de a pedagógiai munka nemcsak abból áll, hogy fűtjük az épületet, hogy etetjük a gyereket és a katedrán álló pedagógusnak bér van a zsebében. Nagyon sok egyéb olyan technikai-tárgyi feltételre lenne még szükség, amit az elmúlt évi színvonalon sem lehet biztosítani. A beszerzésekre például a tavalyihoz képest abszolút értékben 50%-os keret áll rendelkezésre, tehát a fele. Pótolgatásra, fejlesztésre korábban azért mindig volt mód, az idén nincs. Feléljük a készleteinket. Amennyiben ezek viszonylag egy időben semmisülnek meg, vagy mennek tönkre, akkor végképp nagy bajban leszünk.

A XX. kerületben 1990-ben az intézmények önálló bér-gazdálkodókká váltak. Önálló beszerzőkké is egyúttal, ami azt jelenti, hogy év elején megkapják a rendelkezésre álló pénzt, önállóan döntenek abban, hogy mire használják fel. Ugyannakor részben önállóságot kaptak az intézmények a karbantartásban, illetve a napi hibaelhárításokban való részvételben is.

Lássuk, hogy néz ki ez az önálló gazdálkodás a minimális fenttartási költségvetés mellett az igazgató szemszögéből. Kezdjük a bevételekkel. Az intézményeknek elvileg saját bevételük is van, de ezek nem igaziak, csak könyveléstechnikailag tartoznak a bevételekhez. Konkrét példa: 64 forintba kerül az étkezés. A tízórai, az ebéd és az uzsonna. Elvben a szülőnek kellene állnia mind a 64 forintot, de az egész iskolában összesen tíz olyan szülő van, aki ezt kifizeti. Átlagosan jó, ha 10 forintot befizetnek, és ez szerepel bevételként a pénztárkönyvben. A másik forrásom, amikor a sportpályámat bérbeadom egy-egy meccsre, vagy engedélyezem egy egyesület délutáni működését. Az fizet mondjuk 2.000 forintot, ez az én bevétel. De ehhez biztosítanom kell a portát, a takarítót, az energiát, a fűtést. Tehát ezek a bevételi források csak látszólagosak. A tényleges bevételi források már korlátozzák az iskola működését. Ha én egy helyiséget például raktárnak vagy irodaháznak kiadok, abban már nem

folyhat semmiféle nevelőmunka. Az raktár vagy irodaépület. Tehát ha én nem működtetem az iskolát, vagy ha összevonok osztálycsoportokat, tehát ha rontom az oktatás tárgyi és személyi feltételeit, akkor gazdaságosabban tudom működtetni az iskolát. Szép kis játszma.

Nézzük ezután az elvileg 100%-osan biztosított béreket. A gyakorlatban az évi teljes bérkeretünkől egy bizonyos százalékot már év elején visszatartanak úgynevezett központi rendelkezési állományra, ami arra jó, hogy egy álbiztonság érzetét adja az intézmény vezetőjének arra, ha hozzá egy nagyon tehetséges pedagógus át akar jönni máshonnan, vidékről vagy más iskolából, és neki nincs elég bére, akkor ebből a közös kalapból megkapja azt a különbözetet, ami a két bér között van. Tehát ez egy biztonsági tartalék, ami jól működne, ha így működne. A gyakorlatban azonban inkább az történik, hogy nem kimondottan oktatási-nevelési célokat szolgáló rendezvényekre használják el ezt a pénzt, például galériákat rendeznek be, vagy utcabálokat tartanak belőle.

A másik nagy probléma a költségvetési támogatás és a munkaadói kötelezettségek összehangolatlanágából adódik. Tegyük föl, hogy egy napközis csoporttal kevesebb indul ebben a tanévben, mert a szülők a minimális napközis összeget sem tudják vagy akarják befizetni. Én ezt az állást valamikor öt-hat évvel ezelőt 6.800 forintos alapbérrel kaptam meg, mint fejlesztést. Most a napközis csoportot megszüntetve azt a bért veszik el tőlem, ami "feleslegessé" vált. Ebben az esetben tehát egy 15.200 forintos bért vonnak el. Vagyis 9.600 forintot visznek el a nevelőtestülettől, amit a kötelező bérfelvezetések során kapott.

Menjünk tovább. Az állam teljesen megalapozottan kedvezményben részesíti a gyermekes anyákat. Ez az úgynevezett anyasági nap. Ennek azonban a bérben a világon semmiféle fedezete nincs. A mi 41 tagú nevelő testületünk tagjai közül 63 munkanapra jogosultak anyasági napot kivenni a dolgozóim, ami, ha csak egy átlag túlóraszámmal szorzok, mondjuk 120 forinttal, akkor is 37.800 forintot jelent, és természetesen ki kell fizetnem ennek a 42%-os SZTK vonzatát is. Az állam által garantált és az igazgató által meg nem tagadható anyasági napok legminimálisabb évi költségkihatása minden fedezet nélkül 53.676 forint.

Ugyanilyen törvényesen előírt kötelezettség, hogy a GYES első évére 30 nap szabadság jár. Ennek sincs semmiféle költségvetési fedezete. Ha egy 15.000 forintos alapbérű dolgozó visszatérését veszem például, akkor a neki kifizetett 30 munkanapra járó pénzösszeg 22.500 forint. Ez után természetesen ki kell fizetnem az SZTK 42%-os vonzatát, a 9.450 forintot. Tehát nekem egyetlen visszatérő gyese dolgozónál egyetlen naptári évben 31.950 forint be nem tervezett költségvetési hiányom van.

De most jön a legszebb dolog. A tantárgyfelosztásban jóváhagyott túlórákat a költségvetésben 32 héttel szorozzák be. Ugyanakkor az intézményvezetőket arra kötelezik, hogy a 30 napnál tovább igénybevett helyettesítést vagy túlórákat átalány szerződéskötéssel kell rendezni. Ha viszont átalányszerződést kötünk, akkor nem 32 hét telik el szeptember 1-jétől június 15-éig, hanem 42. Tehát én kötelezett vagyok a munkavállalóimmal 42 hétre átalánydíjas szerződést kötni. Ez 10 hét esetében 156.600 forintos többletkiadást jelent, ha igen alacsony átlag óradíjjal, 180 forinttal számolom.

Szintén törvényileg kötelezik az intézményvezetőket arra, hogy a technikai dolgozókat túlmunka esetén az első két órára 25%-kal, a következő második két órára 50%-kal, s az azt meghaladó esetben 100%-os túlórával kell fizetni. Tegyük föl, hogy az egyik fűtő megbetegszik és az iskola üzemeltetését csak úgy lehet biztosítani, ha a másik két fűtő a betegállomány idejére többletmunkát vállal. Ebben az esetben az intézménynek a rávollevő helyettesítésére a 12 órás fűtői szolgálat ideje alatt túlmunkában a rendelkezésére álló alapnál 38%-kal nagyobb összeget kell kifizetnie.

Igaz, hogy a takarító és a hivatalsegéd dolgozóknál általában ez nem éri el a 38%-ot, mert egyszerűen úgy osztjuk be a munkát, hogy a két órát ne haladják meg a túlóráik. De ebben

az esetben is 25%-kal több munkabért vagyok köteles kifizetni a helyettesítést végzőnek. A technikai dolgozók betegállománya vagy hosszantartó távolléte miatt kifizetett összeg egy naptári évben körülbelül 32–38.000 forint körül mozog.

Az itt felsorolt összegek kifizetését természetesen kötelező törvényerejű rendeletek vagy törvények írják elő, de fedezetük a költségvetésben sehol sem szerepel. Ha ezeket az összegeket összeadjuk – tehát az anyasági napot, a GYES-ről visszatérők szabadságát, az általánydíjas szerződéseket, a technikai dolgozók túlóráit, a fedezetnélküli, költségvetési összegek 275.000 forintot tesznek ki évente.

Ezen kívül vannak azok a dolgok, amelyekre nem kötelezik az intézményeket. A továbbképzések munkaidőn kívül történnek. Ebben a tanévben például az egyik kollegánk komplex vezetői továbbképzésen volt, ami neki is és az iskola egészének is jót tett. Tájékozódott Budapest többi iskolájáról, a lehetőségekről, a korszerű módszerekről. Ő 32.000 Ft-ot keres egy hónapban, 64.000 forint ment el a továbbképzésére. Természetesen ennek sincs pénzügyi fedezete.

Vagy szintén nem vagyok köteles elengedni fizetett szabadságra az országos válogatott testnevelő tanáromat, de abban az esetben, ha én nem biztosítom számára ezt a lehetőséget, akkor átmegegy egy másik iskolához. És melyik iskola nem vállal fel első szóra egy férfi testnevelő tanárt, aki az Európa Bajnokság második vagy harmadik helyezését hozza haza? Neki viszonylag alacsony a fizetése, mert fiatal ember, 20.000 forintos havi bérrel dolgozik. Ebben az évben kétszer volt háromhetes edzőtáborban, és egyszer egy kéthetes Európa Bajnokságon. Ez gyakorlatilag két hónapi bére, azaz 40.000 forint. Summa summárum, fedezet nélkül kellett ebben a naptári évben is kiadnom mintegy 389–390.000 forintot.

És itt még arról nincs is szó, hogy a szakszerű helyettesítésre általában már kisgyerekekkel nem rendelkező, viszonylag magasabb bérű idősebb pedagógusok vállalkoznak. A két bér közti különbséget sehol nem számolják el nekünk. Ha minden esetben kifizetjük ezt a bért, akkor év végén nem kapunk egyetlen fillér jutalmat sem, mert nincs bérmegtakarításunk. A költségvetésből törölték a jutalmazási 1%-ot, és ezért az intézmények gyarló emberi módon arra törekcsenek, hogy mégis legyen bérmegtakarítás. Ezt azonban csak a minőségi munka rovására lehet megvalósítani, aminek taglalására itt nem kívánok most kitérni.

Hogy ez a majdnem 380–390.000 forint fedezet nélküli bérkifizetés sok vagy kevés, azt nehéz megmondani. Olyan viszonytást lehet tenni, hogy ez két 15.000 forintos alapbérű dolgozónak a teljes évi fizetése.

Azt már fel sem vetem, hogy például a választásoknál biztosítanom kellett mind az öt alkalommal a technikai személyzetet: a portát, és két embert a bizottságba. Kaptam az önkormányzattól egy papírt, amiben megkértek, hogy a népszavazás és a választások ideje alatt szolgálatot ellátó embereknek biztosítsak egy nap pótszabadságot. Ezt minden további nélkül megteszem, hiszen közérdeket teljesítettek. De társadalmi munkában senki nem lát el se portai ügyeletet, se napközit, se a technikai dolgozó munkáját, úgyhogy ennek a bérkihatása is az iskolákat, az intézményeket terhelte. Tëssék kiszámítani, hogy ha ez öt esetben történt, minimum 12 órában és nálunk három embert érintett. Ennyit a bérekről.

Nem sokkal jobb a helyzet az energiahordozóknál sem. A villanyáram kilowatt órája közel 150, a távfűtés 300%-kal emelkedett. Az egyéb energiahordozók ára (fűtőolaj, szén) körülbelül 200%-os emelkedést mutat, és ami a legszebb, ha a magyar állampolgár a benzinkútnál fűtőolajat vesz, fele összegért kapja meg, mint az az állami intézmény, ahol a gyermeke alapfokú oktatásban részesül. Én mindezideig köteles voltam a központi ÁFOR kúttól megrendelni a 6 Ft-tal drágább olajat, és nem vehettem magániparostól, mert egyszerűen nem számolják el költség gyanánt. Az iskolában nélkülözhetetlen a víz, ennek az ára is 200%-kal ment feljebb.

Végérvényesen tisztázni kellene, hogy aki törvényt alkot, vagy rendeletet hoz, vagy bármilyen határozatot, ami az intézményre nézve kötelező, csak akkor tehesse meg, ha fizeti a számlát. Lehetetlen dolog, hogy kedvezményeket ugyan biztosítsunk, de ezeknek a gazdasági feltételére egy fillért nem adunk, és ezáltal az önkormányzatokat olyan helyzetbe hozzuk, hogy elégedetlen velük a választópolgár. Most akkor adhat valamit az önkormányzat, ha azt máshonnan veszi el. Ez a huszonkettes csapdája. Olyan hiánygazdálkodás van az oktatásban, egészségügyben, szociálpolitikában, ami égre kiált. Ráadásul úgy tüntetik fel, mintha ez az önkormányzatok működőképtelenségéből adódna, holott ez nem igaz.

Működőképtelenné lehet tenni az iskolákat egyszerűen azzal is, hogy például megemelik az energiahordozókat 300%-kal, de a fejkvótán nem változtatnak. Vagy azt mondják, hogy nincs megfizetve a pedagógus, és megemelik a fizetését 20%-kal, amiből 10-et ad az állam, és 10-et gazdálkodjon ki az önkormányzat. Ez csak arra jó, hogy kibékíthetetlen ellentéteket hozzon létre az önkormányzati tisztviselők, a választott képviselők és az őket választó polgárok között.

De ha már a béremelésnél tartunk, nézzük meg konkrétan, hogy néz ki a január 1-jén életbe lépett 30%-os pedagógus fizetésemelés az én esetemben. Kaptam 10.000, azaz tízezer forintos fizetésemelést. Ez évi 120.000 forintot jelent a költségvetésben. Ha ehhez hozzászámítom a 42%-os SZTK járulékot, az 50.400 Ft. Tehát a költségvetésben az én havi 10.000 forintos béremelésem 170.400 forintként jelentkezik. Holott én ebből a 10.000 forintból havonta mindösszesen 4, azaz négyezer forint csörgő pénzt kaptam a kezembe.

Ez az egész évben 48.000 forint. De ha én ebből a havi 4.000 forintból, amit a 10.000 forintból kézhez kapok, elmegyek vásárolni, akkor tölem ÁFA-t vonnak le, ami 25%-os. Tehát lényegében az én vásárlóerőm, amivel megjelenek a piacon, az havi 3.000 forint. Azaz az egész évben 36.000 forint.

A költségvetésben az én béremelésem úgy jelenik meg, hogy az 170.400 forint. Ugyanakkor az az áru, amit én megvásárolok, 36.000 forint értékű. A különbség, a 134.400 forint eltűnt. Egyrészt eltűnt az adóba, eltűnt az SZTK járulékbá és eltűnt az ÁFA-ba. Kérem tisztelttel, mennyit emelkedett az én fizetésem? Mint vásárló, mennyivel kapok én ezért többet? Az én közérzetemet mennyivel javította ez a béremelés?

Vagy nézzük meg közelebbről az iskolai önállóságot az épületek karbantartását illetően. A kerületi iskolák tavaly is beadtak egy igénylistát arról, hogy milyen karbantartási munkálatokat kell vagy szükséges elvégezni. Erre már válasz sem érkezett. Az ügyes igazgatók a következőt csinálták: a kisiparosok bérjegyzéke, illetve árjegyzéke alapján leszámolták a tantermek meszelését, a lambéria javítást, a parketta csiszolást, tehát mindazt, amit a szülők, a pedagógusok és a nagyobb gyerekek társadalmi munkában elvégeztek. Aztán az így megtakarított pénzt kifizették a pedagógusoknak jutalom gyanánt. Igaz, hogy ezt nem mindenki merte megcsinálni. Az értelmi szerző a gazdasági tanács fundamentális tagja, a gazdasági ügyek legfőbb igazgató-szakértője volt.

Ami a beszerzéseket illeti, nyilvánvaló, hogy még a krétát sem tudom megvenni, és még a nevelői ellátmányt, azt a nyomorult 100 forintot, amit a nevelő azért kap, hogy megvegye a dolgozat-javításhoz szükséges piros ceruzát, azt sem tudom kifizetni. Egyszerűen nincs beszerzés. Ezt tudomásul kell venni.

De ami ennél még sokkal rosszabb, a nagyon értékes audio-vizuális eszközök karbantartására és működtetésére sincs meg a fedezet. Az iskolában 1,200.000 forint értékű berendezés van, amit a 78-82-es év körül kaptunk, tehát már régen le van írva, de azért még tudnánk üzemeltetni. Meddig? Hát romlik, kopik. Használjuk, nem rongáljuk. Most körülbelül olyan 4-500.000 forint értékű eszközt nem tudunk használni, mert egyszerűen nincs pénz, nincs alkatrész, nincs dugesz pénz a szerelőnek.

Most a gond az, hogy nemcsak abban éljük föl a tartalékainkat, hogy nincsen ez, meg nincsen az, hanem egyszerűen a lelkiérőnkben is. A nincsből nagyon nehéz valamit csinálni, és nekem néha az az érzésem, hogy ezt a nincset szervezetteren és szándékosan hozzák létre az oktatásban.

GIMNÁZIUM

A legkülönbözőbb fórumokon hallom, hogy milyen fontos az iskola menedzselése, az innováció. Alapvetően egyet is értek ezzel. Amivel nem értek egyet, az az, hogy ha az arányok felcserélődnek, és a legfőbb feladatok holtvágányra, vagy jobb esetben mellékvágányra kerülnek. Jelenleg az oktatás helyzete válságos, már ami az anyagi, finanszírozási helyzetet illeti. Ebből a válságból való kivezető utat nem lehet a menedzseléstől várni. Most divattá kezd válni, hogy mindent pályázat útján kell elnyerni. Mi is pályázunk. Jár a pályázati figyelő, és mindenütt pályázunk. De alapvetően mégis a mutatókra kellene építeni a dolgot. Tehát olyan mutatókra, hogy mennyi gyerek van, hogy milyen fakultációt indítottunk, milyen tehetséggondozást végzünk. És ez nagyobb központi támogatást, költségvetési előirányzatot igényelne. Pillanatnyilag egyre gyorsuló visszalépés van. És ennek nemcsak szakmai, hanem emberi, idegi, konfliktusteremtő hatása van, ami a tanárok között, a diákok és a szülők körében is jelentkezik.

A "fejkvótán" kívül mindenre pályázni kell. Ez rengeteg munkát jelent, majdnem olyan, mint egy költségvetés elkészítése. Ilyenkor a gazdasági csoport és a vezetők ezzel foglalkoznak, hetek mennek el a pályázatokkal. Kizárólag ilyen módon lehet bármihez hozzájutni, már az alapfenntartási költségekre is pályázni kell. Ezt értelmetlen dolognak tartom.

A mi iskolánk Újpest legrégebbi gimnáziuma. A főépületünk 83 éves, annakidején a kerület építtette a főváros hozzájárulásával. Van egy kihelyezett épületrészünk a tér másik oldalán, egy általános iskola épületén belül. Ott a földszinten egy külön traktust alakítottak ki, többmillió forintért. Ebben hat osztályt tudunk elhelyezni, ezen kívül csoportfoglalkozásra szolgáló termek vannak ott. Ezt még a tanács költségére hozták létre, négy vagy öt évvel ezelőtt.

Ezen a téren elégedett vagyok, mert nálunk 1979 óta folyamatos felújítások voltak. Az első 79-ben kezdődött. Tudniillik itt nem volt távfűtés, csak helyi kazánfűtés. Szétverték az egész rendszert, és bekapcsolták a távfűtésbe. Ezzel együtt volt festés és mázolás. Aztán kiderült, hogy az egész elektromos hálózat és a vízvezeték hálózat korszerűtlen. Akkor nagyon sok hercehurca után elindult egy újabb felújítás. Eredetileg hátrébb soroltak bennünket, mert ebben a kerületben nagyon sok általános iskola van, és nagyon rossz állapotban. De egyszercsak tűz ütött ki az elektromos központunkban. Ez nagyon "jól jött", mert azonnal kijött a tűzoltóság, jegyzőkönyv készült, és a következő évben megtörtént a felújítás elrendelése. 8 millió forinttal indult, és 56 millió forintba került. Hála istennek a tanács állta ezt az összeget. Úgyhogy most különösebb gondunk nincs.

Annál több a felszerelésünkkel. Sokféle nyelvet tanítunk. Három angol és egy francia anyanyelvű tanárunk van. Ha most végigmennénk az iskolán, és megnéznénk, hogy milyen termekben folyik a nyelvtanítás, akkor ez biztos meghökkenést keltene. Semmilyen alapfeltételünk nincs. Olyan, hogy nyelvi labor, nem létezik. Már az is eredmény, hogy a tankönyveket megvettük. Itt most nemcsak a gimnáziumi tankönyvekre gondolok, hanem a segédkönyvekre is, amelyek ma már elég nagy összegekbe kerülnek. Emellett természetesen vannak magnóink, de a lehető legegyszerűbbek, és nem is túl jó minőségűek.

A felújítás során ragaszkodtunk ahhoz, hogy az iskola területén egy zárt láncú tévéhálózatot építsenek ki. Ez már önmagában is hosszú küzdelem volt, de végül is megtörtént, a hálózat megvan. De csak a hálózat, semmi nincs telepítve, se video, se tévé.

Vagy itt van a hangosítás. Az iskolánknak olyan rendezvényekre, amikor például az udvaron vagyunk, nincs hangosítása. Ez borzasztó dolog. Ilyen alkalmakra a szomszédos művelődési házból kell bérbe vennünk a berendezéseket. Különbőféle teremébérleti szerződések kötünk, illetve kiadjuk a helyiségeket, és ebből már eddig 160.000 Ft bevételünk volt. Ezt tartalékolom egy hangosító berendezésre, de ez még nagyon kevés, mert egy igazán jó berendezés 3–400.000 Ft-ba kerül.

Szeretnénk szaktantermeket is létrehozni, de ennek két akadálya van. Nincs elég helyünk, és a szaktantermek felszerelése jelentős pénzbe kerül. A jelenlegi szaktantermeink felszerelése majdnem az iskolával egyidős. Régi demonstrációs eszközeink vannak. Van egy számítástechnikai termünk is, ami nagyon jól felszerelt, mert három évvel ezelőtt nyertünk egy országos pályázaton több mint két és fél millió forintot. 26 korszerű gépünk van, de ennek a továbbfejlesztése is pénzbe kerülne. A gépekből úgy csinálunk bevételt, hogy kiadjuk délután bérbe, oktatás céljára. Hogy őszinte legyek, ebből eddig még nem sok pénzt láttunk. Igaz, hogy volt egy olyan feltételünk, hogy csak a saját tanárunkkal együtt adjuk, mert akkor biztosított a rend, tekintve, hogy nagy értékű gépekről van szó.

Körülbelül 10 éve végeztünk egy rétegvizsgálatot az ide járó gyerekeknél, és akkor az derült ki, hogy a diákok 80%-a újpésti, tehát a kerületből való, a fennmaradó 20%-ból olyan 5% az agglomerációs területekről, tehát az ide kapcsolódó községekből jön, a többi pedig más kerületekből. Jelenleg több speciális osztályunkba fővárosi beiskolázás van. Nekem az a tapasztalatom, hogy a peremkerületek gimnáziumaiban – amilyenek mi is vagyunk – lényegesen kevesebb az értelmiségi, a szellemi foglalkozású szülők gyereke, azok inkább az elit gimnáziumokba mennek. Nálunk a tanulók elég nagy része fizikai dolgozók gyereke, vagy most újabban vállalkozók gyereke. Ezeknek a diákoknak az ambíciói rendkívül tiszteletre méltóak. Szorgalmasak, tanulnak, a pozitív motivációra nagyon készségesen reagálnak, és végzik a dolgukat. Ez azért fontos, mert úgy tűnik, ezek az értékek ma már kiveszőben vannak.

A társadalmi hátrányok egyik legfontosabb következménye, hogy tanulóink nagyon gyakran alulválasztanak. Tehát az történik, hogy egy képességei alapján egyetemre érdemes gyerek főiskolára jelentkezik, egy főiskolára "jogosult" gyerek pedig nem tanul tovább. Amikor a pályaválasztásról van szó, akkor azt vesszük észre, hogy a szülő még inkább alulválaszt. Az értelmiségi pályáknak a vonzása ebben a rétegben viszonylag alacsony. 730 diákunk van, a lányok aránya 70%. Most öt-hat osztályunk van évfolyamonként. Ez azt jelenti, hogy évente 160–180 gyerek végez, és ebből 120–130 jelentkezik továbbtanulásra, a fentiek értelmében főleg főiskolára, viszonylag jó eredménnyel.

Egyre inkább szembesülünk azzal, hogy milyen sok szegény gyerekünk van. Tapasztaljuk, hogy a szülő nem tudja az ebédet kifizetni, mert a családban két vagy három gyerek van, munkanélküliek stb. Igaz, hogy ilyen esetben az önkormányzat átvállalja a terheket. Tehát ezt nem a mi költségvetésünkből fedezzük. Ez pillanatszerűen körülbelül ötven-hatvan gyereket érint. Év végéig az önkormányzat ezt teljesíti, tehát a fedezetet megkaptuk. A teljes étkezési költséget csak a nagycsaládosoknak fizetik, ahol háromnál több gyerek van, a többieknek az étkezési költségek felét térítik.

A tehetséggondozás és az érettségire, a továbbtanulásra való felkészítés nagyon költséges dolog. Ehhez a tanórákon kívül szükség lenne versenyeztetésre, fakultációra, egyetemi előkészítőkre. Nálunk van például ének-zene, rajz és műalkotás speciális csoport. Ha ezek a gyerekek nagyon tehetségesek, akkor a képzőművészeti vagy zeneművészeti főiskolára

mennek, de ehhez nem elégséges, amit az órán kapnak. A tanulóknak a felkészítése plusz órákat venne igénybe, de erre ma már nem tudunk bérfeleletet biztosítani.

Ha fenn akarjuk tartani ezeket a formákat, akkor a résztvevőknek meg kell fizetnünk. Ma már csak úgynevezett önköltséges előkészítőket tudunk indítani. De ez nem csak az egyetemen továbbtanuló gyerekekre vonatkozik. Van gyakorlati fakultáció is. Évek óta szervezzük 2 éves idegenvezetői tanfolyamot. Ez nagyon hasznos dolog, mert aki nem akar továbbtanulni, az kap egy lehetőséget arra, hogy érettségi után munkába állhasson. Idén először ezt is önköltségesen kellett indítani. Ha azt veszem alapul, hogy ha az idegenvezetői tanfolyamot profik szervezik, például egy idegenforgalmi cég, akkor az közel 30.000 forintba kerül, ehhez képest a mi 2.500 forintunk, egy évre, még mindig viszonylag alacsony összeg. Aki ezt szociális okokból nem tudja kifizetni, annak mindenképpen segíteni akarunk. Van egy alapítványunk, ami a tehetség gondozásán kívül a szociálisan hátrányos helyzetű gyerekeknek kíván segíteni.

Az alapítvány célját egyébként úgy fogalmaztuk meg, hogy a szociálisan rászoruló gyerekek rendszeres ösztöndíjat kapjanak. Ha úgy látjuk, hogy egy szorgalmas, jó képességű, de szociálisan hátrányos helyzetű gyerekről van szó, akkor azt segítenünk kell. Ezt az alapítványt a tavalyi tanév második felében hoztuk létre. Pillanatnyilag még nem működik, de már van tőkéje és egy minimális kamata is. A tőkét az iskola a bevételeiből fektette be. Elkülönítettünk 100.000 forintot, és ezzel indult el az alapítvány. Ezen felül a szülőktől és az öregdiákoktól kérünk hozzájárulást. Bízom benne, hogy a második félevtől már működni fog. Annál is inkább, mert a szociális alapunk mindössze 15.000 forint, tehát egészen minimális összeg. A szülőktől egyébként az iskola semmilyen pénzügyi támogatást nem igényel. Most volt szülői értekezlet, és ott elmondtuk a szülőknek, hogy az alapítványhoz való hozzájárulás önkéntes.

Mivel több idegennyelvi osztályunk van, nagy hangsúlyt helyezünk arra, hogy a gyerekeink a négy év során legalább kétszer eljussanak egy olyan anyanyelvi területre, amilyen nyelvet tanulnak. De ez egyre többre kerül. Ezt részben úgy lehet csökkenteni, hogy úgynevezett diákcseréket szorgalmazunk. Ez eddig még jól ment, bevált. Azokhoz az összegekhez képest, amit egy utazási iroda kér, elfogadhatók a költségeink. A diákcserére a kölcsönösségre épül. Ami pluszként jelentkezik, az többnyire csak az utazási költség. A család látja vendégül a cserepartnert. Ez is elég sokba kerülhet a szülőknek, de azért eddig vállalták.

Az elmúlt tanév végén egyébként két nyelvtanár ment el a gimnáziumból, akik nagyon tehetségesek voltak és több éve tanítottak az iskolában. Érdekes módon mind a kettő szakközépiskolába ment, ahol hat, illetve nyolc ezerrel több fizetést kaptak. Mi ezt nem tudtuk megadni. Amikor a helyükre új embereket kerestünk, rögtön kiderült, hogy igazán jó nyelvtanárokat nem kapunk azért a pénzért.

A most szeptember elsejétől kezdve folyósított 2.000 forintos emeléssel nálunk egy kezdő tanár alapbére 17.000 forint bruttó. Ez rendkívül alacsony. Egy húsz-huszonöt éve dolgozó kolléga fizetése 20–22.000. Ez iszonyatosan kevés. Egy nyugdíj előtt álló tanárnak bruttó 28–30.000 forint a fizetése. Hála istennek az új közalkalmazotti törvény most megemeli ezeket a től-ig határokat. Csak éppen nincs rá anyagi fedezet. Van a rendeletnek egy olyan része, amely szerint a fedezetet 1994. január 1-jéig kell megteremteni. Tehát ebből gyakorlatilag most még egyetlen fillér nem jelenik meg a költségvetésben plusz pénzként.

A költségvetésünk most évi 42 millió forint. Ez az elmúlt időszakban fokozatosan emelkedett, de korántsem tartott lépést az infláció mértékével. A bővülő feladatok és a bérek költségeinek növekedése jelentős tételeket tesznek ki. A bérekhez más forrás nincs.

A normatív finanszírozási rendszer megszabja, hogy a gimnáziumokban egy tanulóra mennyi jut, ez most 51.000 forint. Egységesen megállapított összeg, függetlenül attól, hogy

egy iskolában konkrétan milyen speciális képzés folyik. És ez egyáltalán nem elég. Itt van a fő probléma. Az első év után azonnal bebizonyosodott, hogy a kiadásainknak körülbelül a hetvenöt százalékát fedezi. A feszültségek döntően ebből adódnak. Ezt az önkormányzatnak kellene állnia.

Az "állam" azt mondja, hogy az önkormányzatnál ott vannak azok a források, amelyekből finanszírozni tudja az iskolákat. Az önkormányzat meg azt mondja, hogy nincsenek ott, mert nem jönnek be ezek a befizetések. Úgy tapasztalom, hogy az önkormányzatok nehéz helyzetben vannak. Tényleg nincs anyagi fedezetük olyan mértékben, ahogyan az szükséges lenne. Az épület megóvásában és fenntartásában partner az önkormányzat vezetése, de abban, hogy ez a gimnázium valamivel többet nyújtson mint az átlag, abban már nem igazán. Az angol és a francia anyanyelvű tanárok sem úgy kerültek ide, hogy ők támogatták volna. Ezt is teljesen önerőből szorgalmaztuk. Először csak annyit kértünk, egyáltalán engedélyezzék, hogy ide jöhessenek, aztán kaptunk a bérükhöz 30–40% körüli összeget az önkormányzattól, és a lakásukhoz is kaptunk mintegy 50%-os támogatást. Ahhoz ragaszkodtam, hogy a tantestület béréből egy fillér se kerüljön erre a célra. Átlagosan olyan 10–15.000 forinttal kapnak többet, mint a magyar tanárok, de ezt más forrásból fedezzük.

Ez a költségvetési szisztéma nem jó. Kifejezetten hátrányos a gimnáziumnak, mert nem teszi lehetővé az egyetemekre, főiskolákra való felkészítéssel járó többletmunka anyagi fedezetét. Ez az egyik dolog. A másik az, hogy feltétlenül szükség lenne a teljesen önálló gazdálkodásra, megfelelő feltételekkel. Erről már voltak előzetes tárgyalásaink az önkormányzattal. Megígérték, hogy ha összehangoljuk az elképzeléseinket, akkor januártól sor kerülhet a teljesen önálló gazdálkodás fokozatos bevezetésére. Én évek óta nem értek egyet a GAMESZ rendszerrel. Ez ugyanis nagyon megnehezíti az ügyintéztést, és növeli az adminisztrációt. Gyakorlatilag minden pénzügyi műveletet csak kerülő úton keresztül lehet lebonyolítani. A kérdés persze az, hogy meglesz-e a szükséges fedezet az önálló gazdálkodáshoz. Mert úgy nem megyünk bele, ha nem látjuk pontosan, hogy megvan-e az, ami szükséges.

Én egyébként úgy látom, hogy az önkormányzatok munkamódszereinek kialakítása, szervezeti kiépülése még nem fejeződött be. Az oktatási bizottságban nálunk inkább az alsó fokú intézmények vannak képviselve, a középfok kevésbé. Pedig ebben a kerületben két gimnázium tartozik az önkormányzathoz, és közvetve szakközépiskolák, és ipari szakmunkásképzők is. Ugyanakkor a képviselőben az általános iskolák és az óvodák vannak jelen. Amikor az együttműködésre javaslatokat kértek, akkor én azt mondtam, hogy jó lenne, ha kisebb team-eket hoznának létre, szaktanácsadói funkcióval, például egy középiskolai team-et. De ez még nem valósult meg.

Van azért változás, határozottan van. Ezt nem az anyagiakra értem, mert abban romlott a helyzet. A konkrét szakmai irányításra sem értem, mert az még nem alakult ki. Abban érzem a változást, hogy megszűnt az az antidemokratikus hatalmi struktúra, ami abban nyilvánult meg, hogy nagyon sokszor nem az érdemi munkát ellenőrizték, hanem bizonyos koncepciók alapján ítélték meg dolgokat. Illetéktelen beavatkozást most nem tapasztalok. Hagyják az iskolákat önállóan dolgozni. Ez persze kétes értékű dolog, mert azt ők is tudják, hogy ha az alapvető feltételek hiányoznak, akkor a hatékonyság is alacsonyabb lesz.

Amiben én a jövőben alapvető változást szeretnék, az nem önkormányzati természetű dolog, hanem a magasabb szintű vezetést érinti. Az oktatási törvényre gondolok és a nemzeti alaptantervre. Fontos lenne, hogy ezek beépüljenek az iskolák mindennapi munkájába. Ez nem csodavárás, nem erről van szó, de súlyos zavarok vannak. Ami például most a tantervek ügyében tapasztalható, az minden, csak nem olyasmi, ami egy iskolát segíthet. Ezen a téren teljesen kaotikus állapotok uralkodnak.

SZAKKÖZÉPISKOLA

Az iskolát 1911-ben építették a főváros pénzéből, korábban az MTH (Munkaerőtartalékok Hivatala) iskolája volt. Az egyik szárnyat 8–10 évvel ezelőtt építettük át. Egy 400 férőhelyes kollégium működött itt, ami az iskoláé volt. Aztán különvált, és ez az épületszárny az iskolához került. Át kellett alakítani oktatási célra. Akkor ez még részben vállalati segítséggel jött létre, különböző vállalatok adták az átalakításhoz az anyagot. Ez 1985/86-ban volt, akkor ez még könnyebben ment.

Nyolc tantermet alakítottak ki, több milliós nagyságrendű munka volt. Azért volt rá szükség, mert a vidékről beiskolázott tanulóink száma fokozatosan csökkent, korábban 100 felett volt, most húsz férőhelyet biztosít nekünk az önkormányzat, de talán még ennyi kollégista sincs. Javarészt Budapest és Pest környéke a beiskolázási körzetünk, vidékről csak néhány tanuló jön.

Az iskola épületét többször felújították. Két évvel ezelőtt bekapcsoltak minket a távfűtési hálózatba, ami az egész épületet érintette. Borzasztó elavult, régi kazánjaink voltak, nem lehetett egyforma hőmérsékletet biztosítani a termekben. Most nyáron pedig a csatorna és vízhálózatot cserélték ki. Mind a kettő olyan 9–10 milliós nagyságrendű felújítás volt. Ezt a fővárosi önkormányzattól kaptuk teljes egészében. A felújítási igényünket hosszú idő óta minden évben jeleztük. A Távfűtő Művekkel pedig a korábbi munkaügyi előadónk kapcsolata révén sikerült olyan megállapodást kötni, hogy kedvezményes áron és bizonyos költségek elengedése mellett vállalkoztak erre a munkára.

Jelenleg átlagos a helyzetünk. Az épület kívülről vakolásra szorul. Több helyen is le kellett veretnünk a vakolatot, nehogy rápottyanjon valakire. Nagyon aktuális lenne a nyílászárók cseréje is. Mind a kettőre vonatkozóan beadtuk a kérésünket a fővároshoz, mind a kettő több milliós nagyságrendű munka. Attól függően rangsorolják a munkákat, hogy a többi iskola helyzete milyen, melyiket kell előbbre hozni. Belülről az iskola elég rendezett, és jó állapotban van. Minden évben megcsináljuk a szükséges festéseket, a termek egészen szépek.

Az iskolában csak elméleti oktatás folyik, semmilyen műhelyünk nincs. Két mérőtermünk van ami a szakmákhoz kapcsolódik, egy mechanikai és egy elektromos. A mechanikai közepes szinten van felszerelve, jócskán kellené a fejlesztésére fordítani. Van egy 8 gépből álló számítógépparkunk, ezek Commodore gépek, és folyamatban van egy IBM géppark kialakítása. Angol és német nyelvtanítás folyik, de nyelvi laborunk nincs.

A mérőtermek felszerelése nagyrészt vállalati adományokból jött létre. Jelenleg is van olyan esztergagépünk, amit a MÁV adott át nekünk használatra. A terem kialakítását mi csináltuk. Ezekre az eszközökre nekünk nem lett volna pénzünk. Cserébe több irányú propagandával igyekeztünk úgy beiskolázni, hogy a vállalatok számára a szükséges létszámot biztosítani tudjuk. Az elektromos mérőtermet a Szakképzési Alapból szereltük fel. Két millió körüli összeg volt, a főváros is hozzájárult.

Amikor még a Fővárosi Tanács működött, akkor tudtuk, hogy konkrétan kivel kell beszélni, ki az, aki az adott ügyben segítséget tud nyújtani. De most bonyolultabb az ügyintézés, mert több bizottság működik az önkormányzatban. Az Oktatási Bizottság, különféle gazdasági bizottságok, és végül a nagyobb ügyekben a közgyűlés dönt. Most annyi bizottságon mennek keresztül az ügyek, hogy már nincsen módunk, hogy valamilyen formában egy-egy személyhez fordulva tudatosítsuk, hogy milyen nagy szükség lenne egy-egy dologra.

Mindenki tudja, hogy milyen nehéz helyzetben vagyunk, aki egy kicsit is jártas abban, hogy mit jelent ma az ipari háttérrel együttműködni. Korábban főleg a nagyvállalatok voltak

azok, amelyek nagy létszámot beiskoláztak. Ez azt jelentette, hogy minden jelentkezőt fel tudtunk venni, mert volt hely. Most nagy mértékben lecsökkent a vállalatok beiskolázási igénye, sőt volt olyan vállalat, amelyik már nem is iskolázott be. Az építőipari vállalatok jobb esetben kft-vé alakultak és még néhány tanulót beiskoláztak, mert sikerült elérniük, hogy a gyakorlati fejkvótát megkapják. Viszont voltak olyanok, akik úgy szüntették meg velünk a kapcsolatot, hogy egyáltalán nem iskoláznak be tanulót. Az Ikarusznak ismertek a nehézségei. Az idén bejelentették, hogy azokat az elsős tanulókat sem tudják foglalkoztatni, akiket már felvettünk nekik. Ezt augusztus 31-én közölték velünk írásban, de mi a tanulókat már márciusban felvettük a korábban megkötött szerződés értelmében. Egyébként ha egyszer a szerződést már aláírták, akkor nekik lenne kötelességük elhelyezni a gyerekeket, de ennek nehéz érvényt szerezni. Pereskedni lehet, de ez nagyon sokáig eltarthat. Biztos, hogy a végén igazunk lesz, de a gyerekek ettől még nem lesz munkahelye.

Ha lenne saját műhelyünk, akkor ilyen esetben át tudnánk venni a gyerekeket, és utána lenne időnk, hogy felkutassuk egy év alatt, hogy hol tudjuk majd elhelyezni gyakorlati képzésre. De ennek hiányában ilyen lehetőségünk nincs. Két évvel ezelőtt benyújtottunk egy dokumentációt. A Népszigeten működött egy tanműhely, ami régen a Hajógyáré volt. Először kft-vé alakult át, utána pedig a Hajógyár egyik utódszervezete üzemeltette. Majd a kft is megszűnt. Úgy tudom, hogy jelen pillanatban az épületet nem használja senki, ezért beadtuk rá az igényt a fővárosi önkormányzathoz. Egy felszerelt, 100 tanuló foglalkoztatására alkalmas műhelyről volt szó, ahol az általunk oktatott szakmák gyakorlati képzésére alkalmas berendezések voltak, és mi működtetni is tudtuk volna. Beadtuk részletes rajzokkal, számításokkal, külön a Demszky úrnak, és külön az Oktatási Bizottsághoz, de még csak választ sem kaptunk. Érdeklődtünk, hogy mi a helyzet, de nem találtuk meg azt a személyt, aki vállalkozott volna arra, hogy nekünk választ adjon.

Mi közvetlenül az ügyosztállyal állunk kapcsolatban, minden levelet nekik küldünk. Azóta ott is személyi változások voltak, s miután a személyi változások elég gyakoriak, előfordulhatott, hogy az új munkatárs nem tudott az előzményekről. Tehát amikor mi érdeklődtünk, akkor a gazdasági osztály válaszolt, de ők is csak szóban, hogy erre nincs pénz. De mi tudjuk, hogy az önkormányzat kaphat hitelt a Szakképzési Alapból erre, ha kér, tehát ez a magyarázat nem elfogadható. Azt vártuk volna, hogy valaki legalább reagáljon, és magyarázza meg, hogy miért nem megy. Folyton azt halljuk, hogy adnak segítséget és támogatást olyankor, ha valahol tanműhely szűnik meg. Ahol a beruházás a Szakképzési Alapból történt, ott elvileg lehetőséget adnak arra, hogy a tanműhely az önkormányzat tulajdonába kerüljön. Nekünk a cég durván negyven millió forintért adta volna el ezt a műhelyt, de természetesen más lett volna a helyzet, ha egy önkormányzat tárgyal, ahol szakemberek vannak. Nekik egészen más feltételekkel sikerülhetett volna megszerezni.

Volt más vásárlási lehetőség is, amit végül is nem továbbítottunk az önkormányzathoz, mert hasonló összegről volt szó. Úgy ítéltük meg, hogy kérésünk sorsa hasonló lenne az előzőhöz. Olyan eladó műhely, amit a vállalatok a Szakképzési Alapból hoztak létre, aminek az elidegenítése megoldható lett volna, és nem okozott volna esetleg előre látható, a közös üzemeltetésből fakadó fenntartási és egyéb problémákat, nem volt.

Ezekről úgy szerzünk információt, hogy a vállalatoknál kapcsolatunk van azokkal az oktatási vezetőkkel, akik tudják, hogy a privatizációs folyamat nagyjából hogy alakul. Hozzávetőleg ötven üzemmel van kapcsolatunk. Ez a szám most is érvényes, csak kisebb létszámmal történik a beiskolázás. Most a Chinoin is megszűnteti a képzést "kifutóra", tehát már nem iskoláznak be, mert az új vezetés úgy gondolja, hogy ezt a képzési formát nem kívánja fenntartani. Ott is két műhely van, de terveik szerint a saját vegyipari képzésük fejlesztését akarják helyben megoldani.

Eddig nagy részben a szerencse meg a jó kapcsolatok eredménye volt, hogy egyáltalán be tudtunk iskolázni tanulókat. Rengeteg agitáció, meg a vállalatoknál a vezérigazgatókkal folytatott tárgyalások segítettek abban, hogy ha kisebb létszámmal is, de a képzést folytatták. Viszont ha a privatizációs folyamatok úgy alakulnak, hogy még többen lesznek kénytelenek visszalépni, akkor a jóindulat már nem ér semmit, akkor nem építhetünk tovább a jóérzésre. Ha nincs hely, akkor ők sem tudnak segíteni.

Jelenleg a műhelyproblémának a megoldására két elképzelésünk van. Részben arra gondoltunk, hogy házon belül próbálunk kialakítani két-három kabinetet. Ez azonban nem tekinthető túl jó megoldásnak, mert tantermeket kellene átalakítani, és a jelenlegi raktárt elköltöztetni a pincébe. Mindez több millióba kerülne, erre már van is árajánlatunk. A másik megoldás egyelőre még csak elképzelés. A lényege az, hogy egy másik szakképző intézménnyel közösen próbálnánk megoldani a gyakorlati képzés egy részét.

Nagy gondunk az is, hogy ha egy vállalat felmondja az ott folyó csoportos képzést, akkor az ott tanító szakokatatókat nincs hol foglalkoztatni, el kell küldeni. Ilyen okokból az elmúlt két évben hat oktatóknak kellett felmondanunk. Most egyre inkább előtérbe kerül, hogy magánkisiparosoknál helyezzük el a tanulóinkat. Így volt lehetséges, hogy ebben a tanévben 11 osztályt terveztünk, és sikerült is ennyi tanulót beiskoláznunk. Ezek a képzési helyeken azonban magától értetődő módon nincs szükség külön oktatóra. Jelenleg a tanulóink 30%-a kisiparosnál gyakorolja a szakmát. Olyan vállalkozó is van, aki 5-6 gyerekkel foglalkozik.

Régebben is voltak ilyen kapcsolataink, de nagyon kis létszámmal. Akkor még a vállalkozók kerestek meg minket. Most javarészt úgy történik a dolog, hogy a gyakorlati területen dolgozó kollégák átmennek az egyéni vállalkozói névjegyzékeket. Másrészt ismeretség alapján történik a lakóhelyen, a közel lévő kisvállalkozókkal vesszük fel a kapcsolatot. Egyébként a szülők is tudják, hogy vannak szakmák, ahol a beiskolázás csak úgy lehetséges, ha egyéni vállalkozót találunk hozzá. Ha már a tanuló a kisiparossal kapcsolatot létesített, akkor mi is felvesszük vele a kapcsolatot, és ez így épül tovább. Van olyan, hogy valaki beiskolázott hozzánk egy tanulót, és most már a harmadikat hozza. A vállalkozónak elsősorban az adókedvezményben van érdekeltsége.

Hozzánk elsősorban a kerületben lakó gyerekek járnak, illetve a XIII. a III. és a IV kerület adja a tanulók zömét. Kisebbszámú jönnek Budapest más részeiből és Pest környékéről is. Főleg olyan esetekben, amikor a gyakorlati képzőhely valamelyik környékbeli vállalkozónál van, és az elméletet itt tanulják nálunk.

A gyerekek anyagi helyzetéről elég keveset tudunk. Van nálunk egy előzetes tájékozódás minden évben, hogy megpróbáljuk kiszűrni, hogy kik azok, akiknek segítségre van szükségük. Persze nem mindig azok jelzik, akiknek a legnagyobb szükségük van rá. Vannak olyanok, akik rendszeres segítyt kapnak az önkormányzattól, és vannak olyanok is, akik csak alkalmanként. Ezt mi pontosan tudjuk, mert innen viszik az iskolai javaslatot. Olyan is van, akit mi is segélyezünk, de a lehetőségeink szűkösek. Évente körülbelül 30.000 forint áll rendelkezésre erre a célra. Régebben is sokkal több dologra volt elég mint ma.

Azok részére, akiknek az anyagi helyzete megkívánta, biztosítottunk ingyenesen tankönyveket. Az idei évtől kezdődően fizetni kell a tankönyvekért a szakmunkástanulóknak is. A legnagyobb összeg amit fizetnek, 1.000 Ft lehet. A könyvek ára ez alatt volt, de egyes szakmákban megközelítette az ezer forintot. Így akik szociálisan rászorultak, azok ingyen kapták meg a könyveket. Az az igazság, hogy a korábbi tapasztalataink alapján egyáltalán nem igénylünk a szülőktől anyagi hozzájárulást, tekintettel arra, hogy nagyon nehezen jött össze pénz még a ballagási virágokra is. Az ide járó gyerekek túlnyomó része a középosztályhoz tartozik. A gyerekek magatartásán is látszik, hogy a szülők azzal vannak elfoglalva, hogy biztosítsák az anyagiakat. A legtöbb esetben mindkét szülő dolgozik.

Az iskola évi költségvetése az 1992 szeptemberi béremelések előtt csaknem 68 millió forint volt. Ebből a saját bevétel többféle forrásból 3,1 millió. Ez kártérítési összegekből, a vállalatok mintegy 1 millió forintos támogatásából, és a terembéreletekből jön össze. A többi a fővárosi önkormányzat adja. Az idén a vállalatoktól már kevesebbet fogunk kapni, 700.000 Ft-ra számítunk. A teljes költségvetésből 34,700.000 megy bérre, a többi a dologi kiadás, aminek majdnem a fele tb-járulék.

28 tanár van a testületben és 24 oktató. A bér a legkényesebb téma, mert sokan kevésnek tartják. Nagy bérfeszültségek nincsenek, de azért ha bárkit megkérdezzünk, biztos, hogy tudna olyat mondani, aki hozzá képest többet kap. A tantestületen belül az alapbér átlaga 26.350 Ft, pótlékokkal együtt 28.518 Ft, túlórákkal együtt 36.920 Ft a bruttó átlagbérünk. Ha lenne pályakezdőnk, 15–16.000 Ft-ért vennénk fel, egy 15–20 éve tanító tanár fizetése 25.000 Ft. Most a legalacsonyabb bér 19.000 Ft körül van, a legmagasabb 30–32.000. Olyan munkatársunk, aki kifejezetten anyagi okokból akarna elmenni, jelenleg nincsen. Régebben volt néhány műszaki tanár, aki jövedelmezőbb állást talált, de nem tanári pályára mentek el. A szakk munkásképzésben magasabbak a bérek mint akár az általános iskolában vagy a gimnáziumokban. De tekintve, hogy itt milyen képességű gyerekekkel kell eredményeket elérni, nem vagyunk túlfizetve.

Mi a fővárosi önkormányzattól kapjuk a támogatást a létszám alapján. A vasipari szakmák területén 36.000 Ft/fő az úgynevezett fejkvóta az elméleti képzésre, és mi alapvetően ebből gazdálkodunk. Ez a dologi kiadásokra, és a bérek fedezésére szolgál. Tehát ebből gazdálkodunk, mindent ebből kell fedeznünk, ami az oktatáshoz szükséges. Csak a nagyobb felújításokra kapunk külön pénzt.

Minimális bevételünk van csak, ami csepp a tengerben. Ezt termék bérbeadásával szerezzük, de ez valóban nagyon elenyésző. Az elmúlt években különböző tanfolyamoknak adtunk helyet az iskolában. Ha minden költségünket kiszámoljuk, fűtést, világítást, takarítást stb., akkor valóban minimális az az összeg, ami tiszta haszonként az iskolának marad. Amikor bérbé adunk, akkor zömmel olyan célok vezérelnek, hogy ezeknek a tanfolyamoknak egy részén a mi dolgozóink tanítanak, akik ilyen módon kiegészítő jövedelemhez juthatnak. Ez az egyik szempont. De adtunk termet egy kresz tanfolyamhoz is, ahol az volt a fő megfontolás, hogy a mi tanulóinknak is legyen alkalmuk itt tanulni. Vagy volt olyan, hogy nyelvtanfolyamért nem kértünk bérleti díjat, mert a mi tanulóink is jártak, és a bérleti díj a tanfolyami költséget növelte volna.

Tulajdonképpen eddig nem volt olyan pályázatunk, amivel pénzt tudtunk volna szerezni. Amit szemléltető eszközök terén beszereztünk, arra elsősorban a vállalati kapcsolatok révén kaptunk támogatást a Szakképzési Alapból. A számítógépes parkunk is így jött létre. Mint említettem, nálunk nyelvoktatás is folyik. A MÁV-nak volt egy olyan kérése, hogy a villamosgépészre és a géplakatos szakmákban is tanuljanak a gyerekek német nyelvet. Ezt megbeszéltük a szülőkkel és az anyagi fedezetet a vállalat biztosította. Ezen kívül fakultatív nyelvtanulási lehetőség van. A szakközepeseknek kötelező nyelvet tanulni, a szakk munkásképzősök közül olyan 20–25 gyerek él ezzel a lehetőséggel.

A lemorzsolódás és a bukások miatt az iskola létszáma ma 90 fővel kevesebb, mint az előző évben volt. Az elmúlt évben a megelőző évhez viszonyítva ugyancsak egy olyan 80 fős csökkenés mutatkozott. A rendszer eddig úgy működött, hogy a létszám alapján kaptuk a támogatást, és a csökkenés miatt ennek megfelelően, létszám arányosan elvontak az összegből. A bérből és a dologi kiadásokból egyaránt. Nagyon lényeges lenne, ha ezt a pénzt nem vonnák el, mert így is elég nehéz a tanulókat egy elfogadható szintre felhozni. Az elmúlt években ragaszkodtak ahhoz, hogy harminc gyerek legyen egy osztályban, sőt volt olyan osztály, ahol 35 fővel kellett dolgozni. Könnyen elképzelhető, hogy milyen eredményeket

lehet elérni ilyen nagy csoportokkal. Vannak olyan szakmák, ahol már eleve nem lehet ilyen nagy létszám, mert két vállalat iskoláz be, meg egy-két vállalkozó, és nem tudunk az adott szakmában 20–23 fős létszám fölé menni. Ebből következően volt olyan osztály, amelynek jóval harminc fölött kellett lennie, hogy meglegyen az átlag. Ha a pénzt elvonják, akkor nincs arra lehetőség, hogy kisebb létszámú csoportokkal hatékonyabban dolgozzunk.

A dologi kiadásoknál pedig az a helyzet, hogy ha 100 tanulóval kevesebb van az iskolában, attól még ugyanannyit kell kiadnunk fűtésre, világításra, épületfenntartásra. Tehát az lenne a legfontosabb, hogy ez a létszámarányos csökkentés csak egy bizonyos ésszerű határig történjen, és semmiképpen ne érintse a dologi kiadásokat. Akkor lehetőség lenne a fennmaradó pénzeket jobban felhasználni az oktatás érdekében.

A munkanélküliség a mi szakmáinknál még nem jellemző. Egyedül a géplakatos szakma szorul vissza, de a többi, a szerkezetlakatos, a vízvezeték- és központifűtés szerelő szakma, főleg ha a világkiállítás megrendezésre kerül, akkor még fel is lendülhetnek. Olyan gyerekről nem tudok, aki nálunk végzett és egyáltalán nem talált munkát. Olyanról igen, aki nem a szakmájában helyezkedett el, de ez ugyanolyan gyakorisággal fordul elő, mint más területeken. De akik jól megtanulták a szakmát, azok el tudnak helyezkedni. Elég sok olyan gyerek van, aki ott tud maradni az adott vállalatnál.

Ha sikerülne egy műhelyrészt kialakítani, akkor úgy is tovább tudna élni az iskola, ha a nagyvállalatok visszamondják az alapképzést. Mert az alapképzés után már találnánk helyet, ahova a tanulókat ki tudnánk helyezni. Továbbra is lesznek olyan vállalkozók vagy vállalatok, akik igénylik a tanulót, de nekik nem lesz módjuk az alapképzésre, mert tanműhelyeket nem hoznak létre. Próbálunk más szakmákat is indítani, amelyek iránt növekszik a kereslet. Mi mindig a vállalatokhoz alkalmazkodunk. Ha vállalati igény van, akkor mi beiskolázunk. Nem mi találjuk ki, hogy milyen szakma lenne jó. A mi iskolánk hosszú éveken keresztül rengeteget dolgozott azért, hogy a tanulókat be tudja iskolázni, és tanműhely nélkül is működni tudott. Mert kizárólag a piaci keresletnek megfelelően iskoláztunk be.

Úgy érzem, hogy annyiban hátrányos helyzetbe kerültünk, hogy most azt mondják, hogy elsődlegesen azokat az iskolákat írjuk le, ahol nincs műhely. Holott nem a mi hibánkból nincs. Eddig mi nagyon jól működő iskolának számítottunk, mert a fővárosnak kevesebbe kerültünk, hiszen a vállalat a szakképzési költségeket közvetlenül a képzésre fordította. Sőt, sok esetben a befizetendő összegnél jóval többet költött ilyen célokra. Ennek következtében a fővárosnak nem kellett a gyakorlati képzésre költenie, szemben számos más iskolával, ahol a tanműhely teljes költségét is fedezni kellett. Ha így veszem, akkor nagyon sokat megtakarítottak rajtunk. Még csak bérleti díjat sem kellett fizetniük, mert megtaláltuk azokat a vállalati kapcsolatokat, ahol hajlandók voltak műhelyt létrehozni. Ezek nagy mértékben a személyes kapcsolatoknak voltak köszönhetőek. Úgy érzem, hogy most méltánytalanul kerülünk kedvezőtlen helyzetbe, ha a főváros nem támogatná az elképzelésünket.

A vállalatok eddig meg voltak elégedve azzal, amit az iskola nyújtott. Ha valamilyen speciális kérésük volt, akkor azt igyekeztünk teljesíteni. A gyakorlathoz olyan oktatókat igyekeztünk biztosítani, akik valóban meg tudták tanítani a szakmát, és olyan aktív emberek voltak, akik a vállalati munkába is be tudtak kapcsolódni. Tehát nem a vállalati kapcsolatainkon múltott, hogy amikor nehezebb lett a gazdasági helyzet, akkor a képzést abba kellett hagyni. Most is minden évben személyesen megkeressük a vállalatokat, van ahol a vezérigazgatót, vagy az igazgatót, van ahol a munkaügyi elnököt. Ezt ketten csináljuk a gyakorlati oktatás vezetőjével. Általában hónapokat vesz igénybe, novembertől egészen márciusig. Volt olyan hely, ahol csak az utolsó pillanatban, márciusban sikerült fixálni, hogy hogyan alakul a vállalat helyzete, és megy-e a képzés tovább.

(az interjúkat Balogh Katalin és Tóti Éva készítette)